

3. Rådmannens budsjettforslag 2016 - 2019

Underlag for budsjettet

Generelle forutsetninger

Finansiering av de kommunale tjenester

Felleskostnader

Enhetsvise kostnader

Saldering

Investeringer

Hovedbudskap

«Først så og

deretter høste»

Hovedpunkter

- **Befolkning:** - lav eller ingen befolkningsvekst
- fortsatt i 1.halvår 2015
- **Arbeidsplasser:** - fra industri til handel
- skapes for få nye
- **Boligbygging:** - attraktivitet, men ikke pressområde
- **Demografisk endring:** – eldre befolkning, færre i skole og barnehage
- **Økonomi:** - høyere forbruk enn inntekter
- konsekvenser av demografisk andring

Strategisk hovedmål!!!

KOSTRA og kommunebarometer

- Grunnlag for refleksjon
  - Justert for inntektsnivået er Bamble rangert som den 111 beste kommunen i landet med totale nøkkeltall som er «klart bedre enn disponibel inntekt skulle tilsi».
- Grenlandsbarometret

	2013	2014	2015
Grunnskole	314	312	345
Eldreomsorg	89	62	33
Barnevern	39	52	58
Barnehage	143	161	127
Helse	266	307	315
Sosial	369	242	215
Kultur	164	210	216
Økonomi	131	168	271
Kostnadsnivå	290	191	232
Miljø og ressurser	140	4	21
Saksbehandling	205	291	265
Vann, avløp og renovasjon	245	230	158

Plaseringene er oppdatert med nøkkeltallene

Utfordringsnotatet - 10 prioriterte mål

1. Bamble skal ha økt befolkningsvekst på samme nivå eller høyere enn nasjonal vekst
2. **Bamble kommune skal ha livlige og trivelige kommunesentra**
3. Bamble kommune skal imøtekomme lokalsamfunnets krav og behov for tjenester gjennom helhetlig prioritering, effektiv organisering og innovativ oppgaveløsning
4. Bamble skal ha et arbeids- og næringsliv som bidrar til økt arbeidsdeltakelse
5. Bamble kommune skal bidra til at alle barn og familier som trenger det får tidlig og tilpasset hjelp
6. Bamble kommune skal ha læringsresultater som ligger over landsgjennomsnittet
7. Bamble kommune skal sørge for at innbyggere med store omsorgsbehov opplever trygghet, verdighet og livskvalitet
8. Bamble kommune skal vektlegge forebygging og tilrettelegge for mestring av helse- og velferdsproblemer
9. Bamble skal framstå som en av Norges fremste kystkulturkommune
10. Trafikkavviklingen i Bamble skal være trygg, effektiv og miljøvennlig for alle trafikanter.

2. tertialrapport

Mill.kroner

Statsbudsjettet Budsjettproposisjon til Prop. 1 S (2015-2016) for budsjettåret 2016, regjeringens forslag 7. oktober.

- Realvekst i samlede inntekter for kommunesektoren er 7,3 mrd. kr. Av veksten er 4,7 mrd. kroner frie inntekter, fordelt med 4,2 mrd. på kommunene og 0,5 mrd. på fylkeskommunene.
- I statsbudsjettet for 2016 vil Regjeringen prioritere tiltak som fremmer arbeid, aktivitet og omstilling.
  - Som ledd i tiltakspakken foreslår Regjeringen et engangstilskudd på 500 millioner kroner til vedlikehold og rehabilitering av skoler og omsorgsbygg i kommuner. Midlene vil blir fordelt med likt kronebeløp per innbygger (tilsvarende ca. 97 kr) uten søknad.
  - For Bamble 1,369'

- Veksten i rammetilskuddet skal dekke demografikostnader og pensjonskostnader, samt statlig styrking av helsestasjon/ skolehelsetjeneste, opptrapping på rusfeltet og mer fleksibelt barnehageopptak
- Den nominelle veksten i kommunesektorens frie inntekter anslås til 4,1 pst. i 2016. Med anslått prisvekst i kommunesektoren i 2015 på 2,7 pst. tilsvarer det en realvekst på 1,4 pst. Dette utgjør 4,7mrd. kroner.

Innbyggertall og demografi

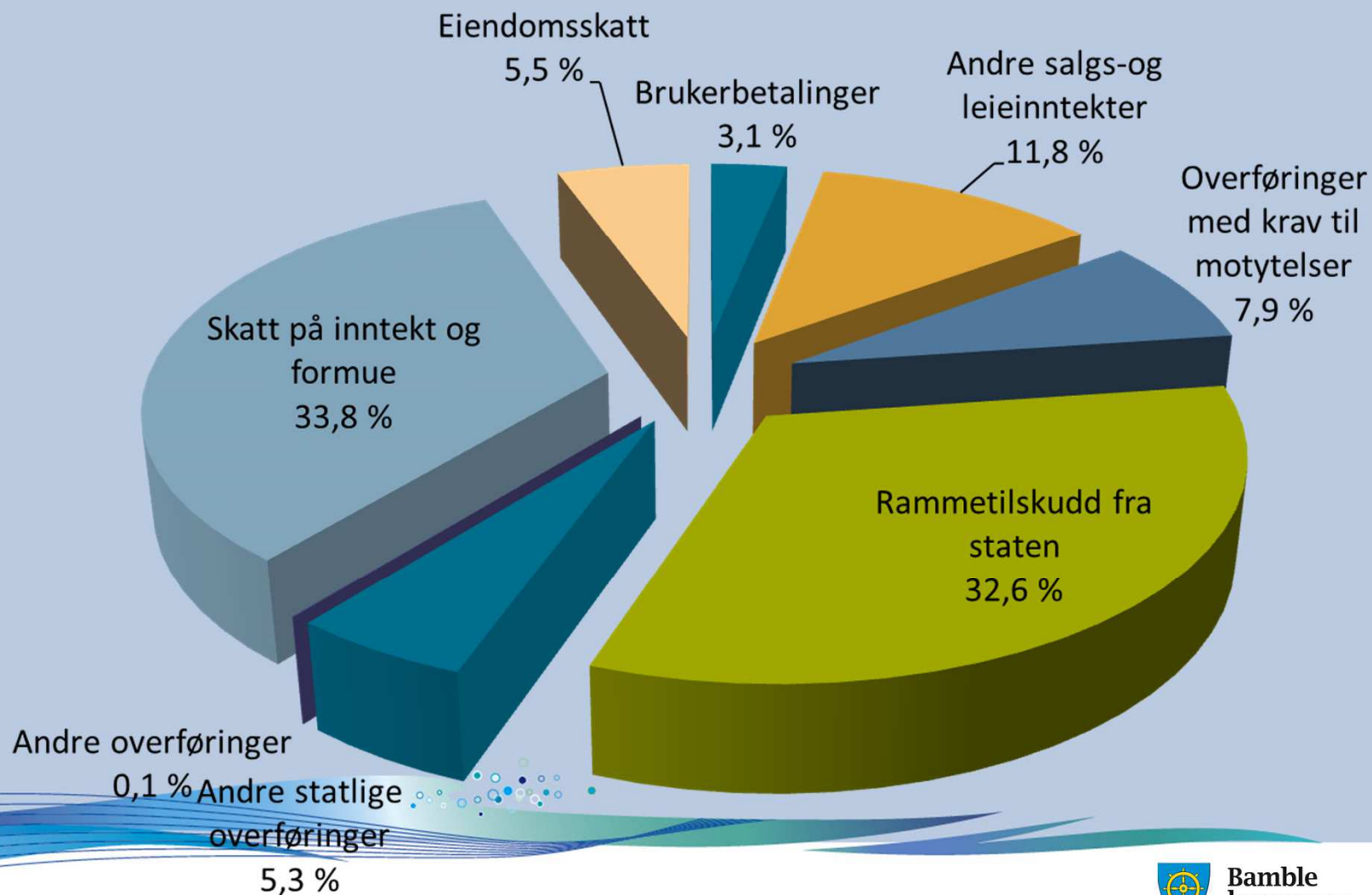
Prognose befolkningsendring SSB				
Alder	2014	2019	Endring	
0	136	138	2	1 %
1-5	727	704	-23	-3 %
6-12	1182	1149	-33	-3 %
13-15	568	490	-78	-14 %
16-19	799	739	-60	-8 %
20-44	4245	4075	-170	-4 %
45-66	4410	4437	27	1 %
67-79	1603	2009	406	25 %
80-89	446	475	29	7 %
90 +	77	100	23	30 %
Sum	14193	14316	123	1 %

Folketallet 01.04	14 140
Fødde	34
Døde	-21
Fødselsoverskott	13
Innvandring	21
Utvandring	-4
Innflytting, innalandsk	130
Utflytting, innalandsk	-183
Nettoinnflytting, inkl. inn- og utvandring	-36
Folkevekst	-23
Folketallet 01.07	14 101

Prisstigning

- Pris og lønnsveksten i kommunesektoren i 2016 (deflator) er anslått til 2,7%.
- Årslønnsvekst er på 2,7%. Bamble kommune følger Telemarksforskning anbefaling om 2,1 % av samlet lønnsmassegrunnlag inkl sosiale utgifter. Lønnsveksten i 2016 blir da på 15,1 mill. kroner
- Årene 2017 – 2019 er i 2016-pris
- Enhetenes driftsutgifter justeres iht. konsumprisindeks for 2014 2 %. Større poster vurderes spesielt og det gis kompensasjon for avvikende prisvekst
- Satsene for brukerbetalinger, leier mv. justeres generelt iht. kommunal deflator for 2014 på 3 %. På en del områder gjelder særskilte regler for regulering (VAR, Flyktninger, husleier m.m.)
- Gjeld er deflatert med 2% i 2017-2019

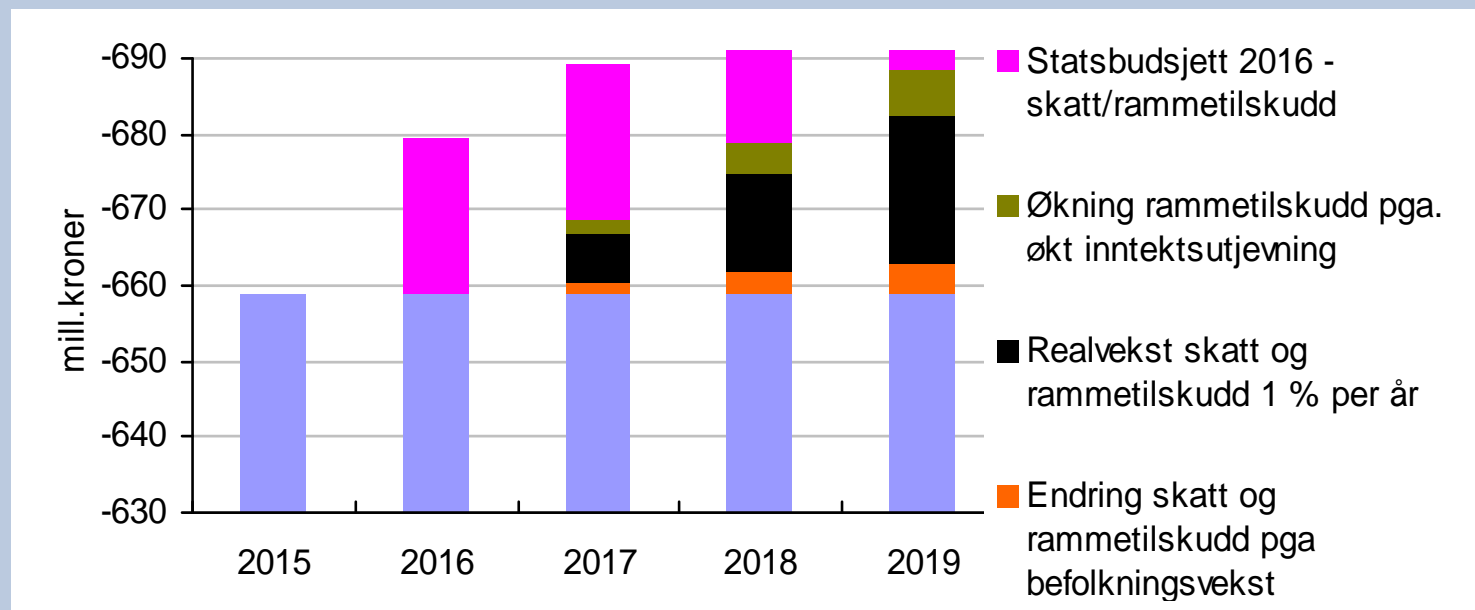
Driftsinntekter 2016

Skatt og rammetilskudd

- Skatt på inntekt og formue
- Innbyggertilskudd
  - Fordelt etter antall innbyggere
  - Korrigert for en kostnadsindeks med utgangspunkt i:
    - Alderssammensetning
    - Sosiale kriterier
    - Bosetting og reisetid
- Inntektsutjevning
  - Garantert minsteinntekt sett i forhold til landsgjennomsnittet
- Skjønnstilskudd
  - Rammen fordeles av fylkesmannen

Frie inntekter - skatt og rammetilskudd

	2016	2017	2018	2019
Opprinnelig budsjett 2015	-658,8	-658,8	-658,8	-658,8
Endring skatt og rammetilskudd pga. befolkningsvekst		-1,4	-2,8	-4,2
Realvekst skatt og rammetilskudd 1 % per år		-6,5	-13,0	-19,5
Økning rammetilskudd pga. økt inntektsutjevning		-2,0	-4,0	-6,0
Statsbudsjett 2016 -skatt/rammetilskudd	-20,6	-20,6	-20,6	-20,6
	-679,4	-689,3	-699,2	-709,1

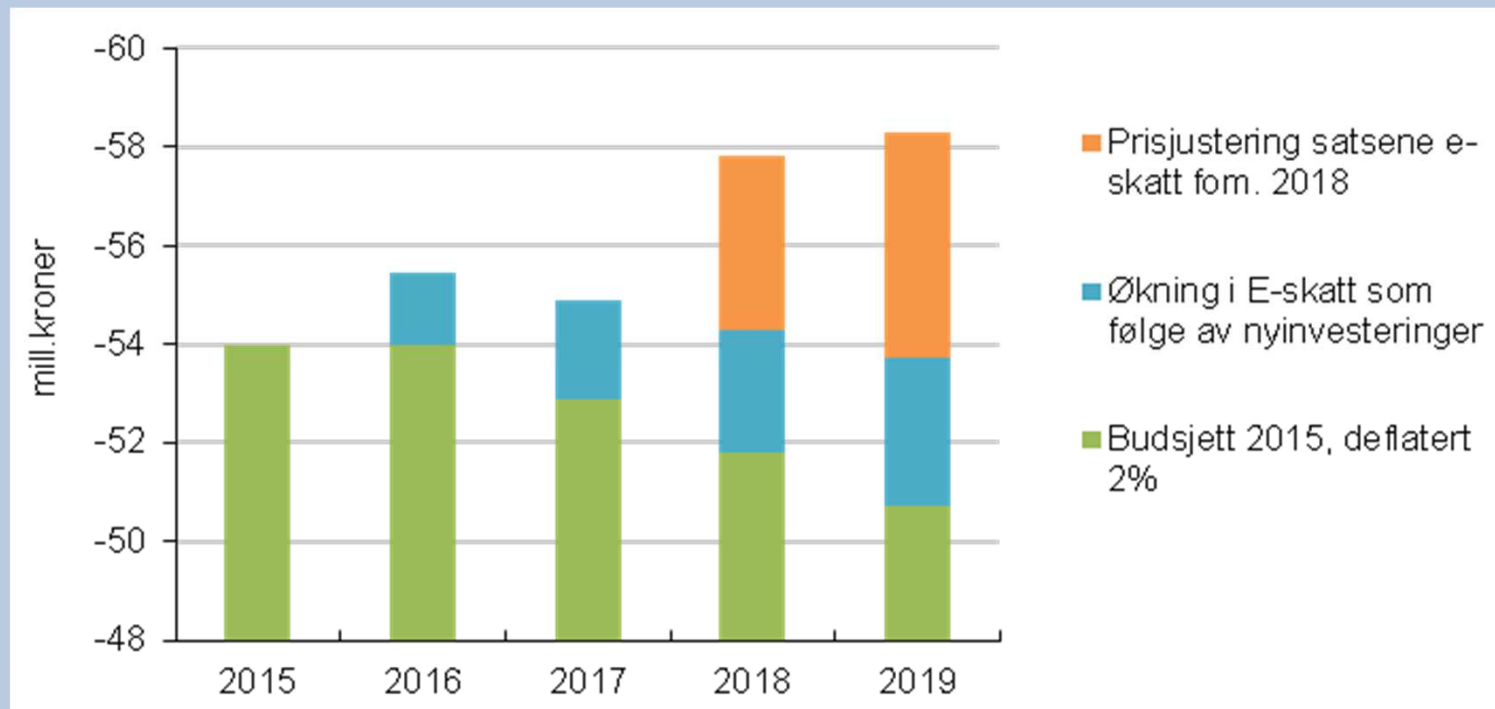
Frie inntekter - skatt og rammetilskudd

1000 kr	2015	2016
Innbyggertilskudd (likt beløp pr innb)	317 893	319 646
Utgiftsutjevning	-15 157	-16 003
Overgangsordning - INGAR	-899	-395
Saker særskilt ford (inkl. helsestasjon skolehelse og arbavg)	1 167	1 902
Distriktstilskudd Sør-Norge	2 507	2 573
Endringer saldert budsjett 2014 / 2015	-757	
RNB 2012-2015, samt Dok8:135 S (2014-15)	2 670	
Sum rammetilsk uten inntektsutj	307 425	307 722
Netto inntektsutjevning	19 311	26 296
Sum rammetilskudd	326 737	334 019
Skatt på formue og inntekt	330 000	345 413
Sum skatt og rammetilskudd (avrundet)	656 700	679 400

Eiendomsskatt

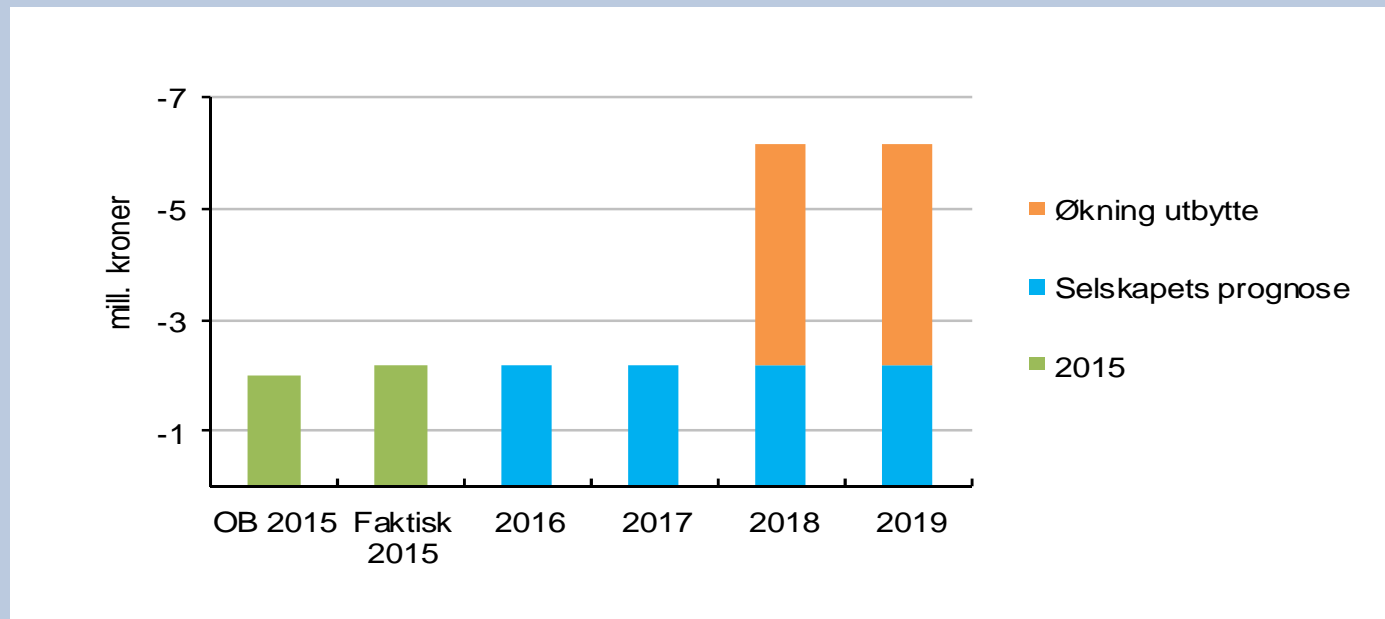
- For 2016 skrives eiendomsskatten ut med følgende satser:
  - Generelle skattesatsen er 6.60 promille, og for boliger og fritidseiendommer 2,0 promille.
  - Bunnfradrag er kr. 580.000 for boligdelen i eiendommer.
  - Reduksjonsfaktoren er 15 %.
- For 2017-2019 legges følgende til grunn:
  - Nye eiendommer legges inn med 0,5 mill.kroner årlig.
  - Fra og med 2018 innføres prisjustering av eiendomsskatten som grunnlag for finansiering av driftskostnadene til Nustadjordet og –bakken
- Forslag om endringer i beskatning verk og bruk
  - er ikke tatt med, forutsetter evt. kompensasjon fra staten

- Bamble kommune skriver ut eiendomsskatt i hele kommunen, industri, næring, anlegg, boliger og hytter. For 2015 ble det opprinnelig budsjettert 53,9 mill. kroner, Dersom det blir en tilsvarende inntekt den siste terminen vil eiendomsskatten på årsbasis gi et resultat på 55,5 mill. kroner noe som er 1,5 mill.kroner høyere enn revidert budsjett.
- Eiendomsskatten er ikke prisjustert siden ny takseringen i 2011, og realverdien er redusert med 5,4 mill.kroner på 5 år. F.o.m 2016 legges det til grunn en vekst i nye skatteobjekter som følge av nybygging i kommunen

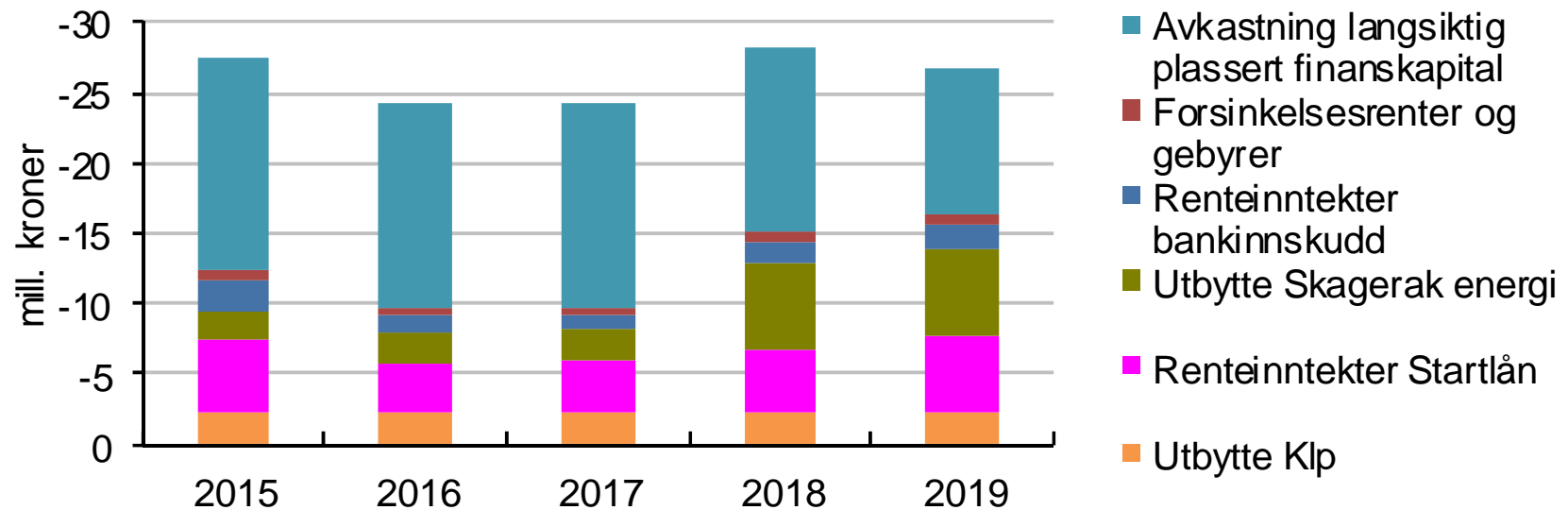
Utbytte Skagerak energi

- I Skagerak energis egne prognoser kraftprisene de neste 5-10 årene kraftig redusert i forhold til tidligere år.
- Utbyttet for 2014, som ble utbetalt i 2015, var på 2,2 mill. kroner.
- Fra og med 2018 er det lagt inn forutsetning om opptrapping mot et normalnivå og utbyttet er økt til 6 mill. kroner

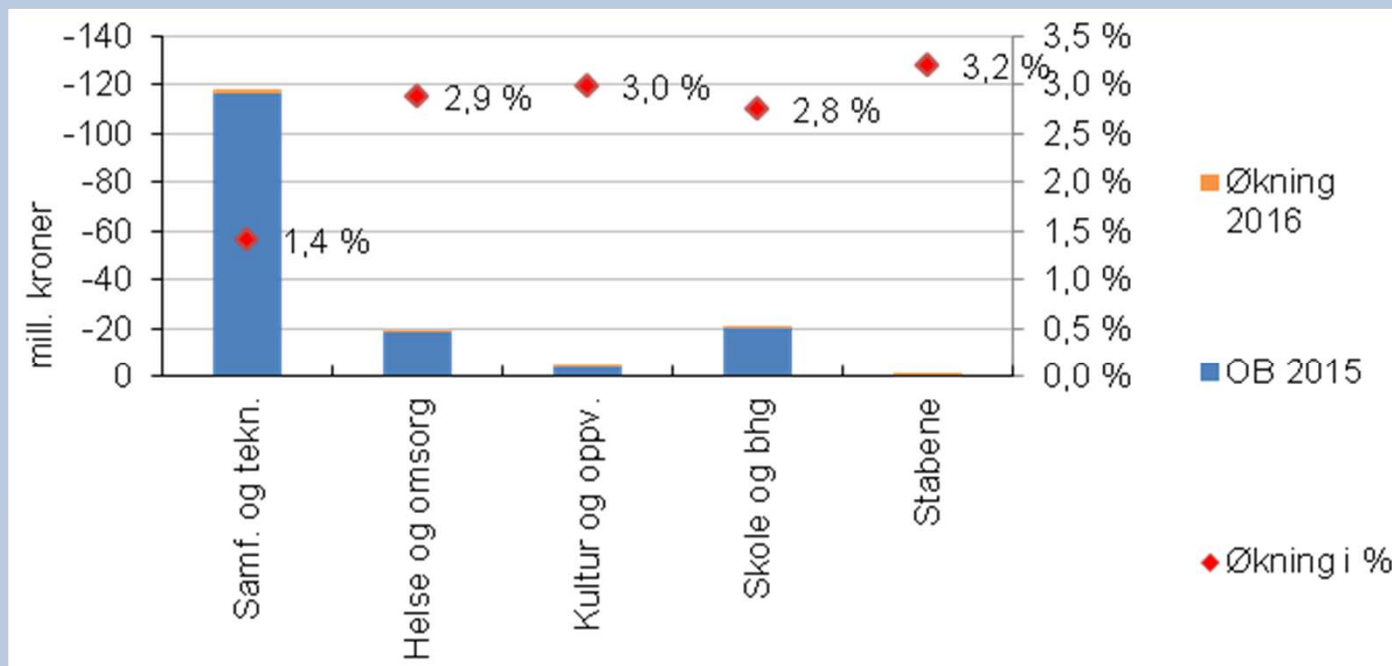
Finansplasseringer og renteinntekter

- Utbytte Klp
  - Utbyttet fra klp som er en del av kommunens pensjonskostnader og budsjetteres med 2,2 mill.kroner i perioden
- Renteinntekter Startlån
  - Renteinntektene og -utgiftene på startlån budsjetteres med 3,5 mill.kroner i 2016, økende til 5,4 mill.kroner i 2019 som følge av økt utlån.
- Forsinkelsesrenter og gebyrer
  - Forsinkelsesrenter og purregebyrer budsjetteres med 0,6 millkroner i periodenes

- Avkastning langsiktig plassert finanskapital
  - For 2016-2019 legges det til grunn en avkastning på 5,5 % rente iht. finansstrategien. 2 % av langsiktige plasserte midler reinvesteres for å opprettholde realverdien av plasseringene.
- Renter bankinnskudd
  - For 2016-2019 legges det til grunn en rentebærende bankinnskudd på 100 mill. kroner. Innskuddsrenten er beregnet til rundt 1% i 2016/17, stigende til rundt 2 % i 2019.

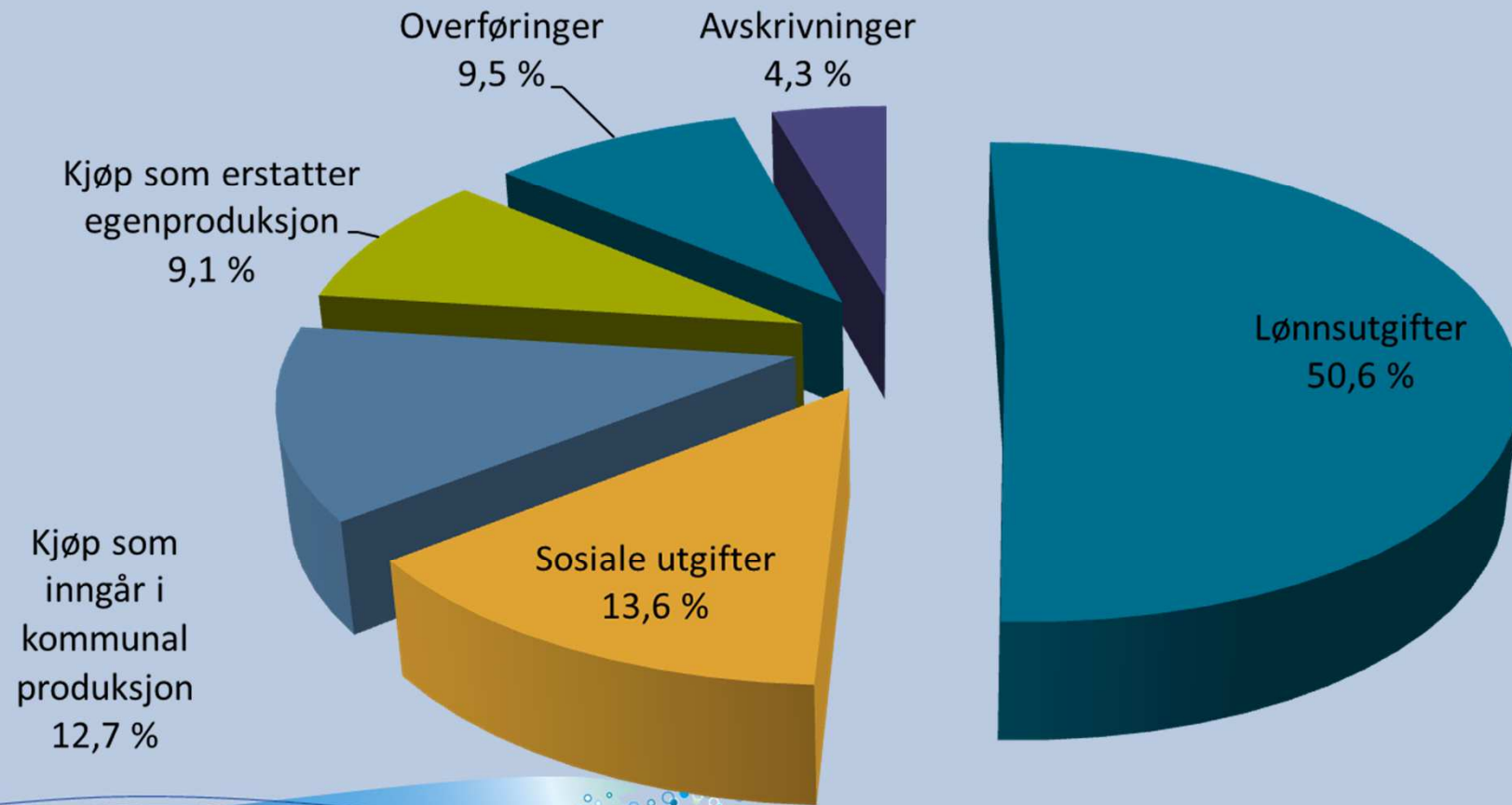
Brukerbetalinger, leier, avgifter mv.

- I 2015 utgjør brukerbetalinger, avgifter, leier mv. totalt 150 mill. kroner. VAR-avgiftene er den største inntektsposten, inntektene er satt til selvkost. Det foretas årlig en prisregulering av satsene for egenandeler, avgifter, leier og lignende. Effekten er lagt inn i enhetenes driftsbudsjetter. Satsene oppjusteres utover ordinær prisstigning på de områdene hvor dette er relevant.

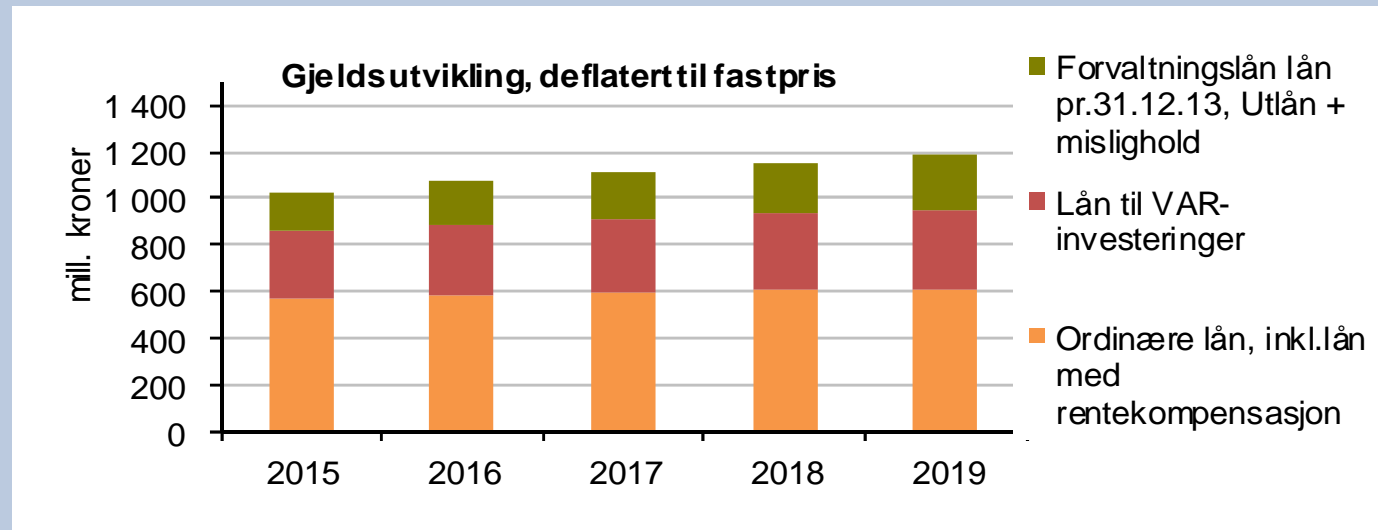
- Satsene for brukerbetalinger, leier mv. justeres generelt iht. kommunal deflator for 2014 på 3 %. På en del områder gjelder særskilte regler for regulering og disse er:
  - VAR-området: reguleres etter selvkost
  - Flyktninger og IUA: selv-finansierende.
  - Egenandel økes med 2% konsumprisindeks 2014, gjelder boutgifter Stathelle Bofellesskap, Vest-Bamble aldershjem, Krogshavn omsorgsenter, kostpenger sfo og barnehage samt kantineprodukter skolene.
  - Husleieinntekter kommunale boliger: intern prisjustering.
  - Statlig tilskudd husbankmidler: kun videreformidling av tilskuddet.
  - Oppholdsbetaling barnehage: 2,9 % kommunal deflator 2015, jfr statsbudsjettet.

Driftsutgifter 2016

Renter og avdrag på ordinære lån

- Norges bank har igjen utsatt økningen i sin rentebane, med en svak økning i perioden 2018-2019. Gjeld avdras på 30 år.
- Gjeldsrenten forutsettes 2,0 % i 2016 og 2017, økende til 2,3% i 2018 og 2,5 % i 2019.
- Med 1,07 mrd. kroner i gjeld vil en renteøkning på 0,5 % medføre økte renteutgifter på 5,5 mill. kroner.
- Opptak av Startlån i kommunen er usikker pga. restriksjoner på lån i Husbanken.

- Brutto vedtatt gjeld er på ca 1069 mill.kroner 01.01.16, økende til ca 1193 mill i 2019
- **Gjeldssammensetning**
  - Formidlingslån videreutlån 148
  - VAR investeringer 289
  - Beregningsgrunnlag rentekompensasjon fra staten 127
  - Lånegjeld med rentekostnader som
    - dekkes av kommunen 388
    - **Kommunens totale lånegjeld pr. 31.08.2015 953**

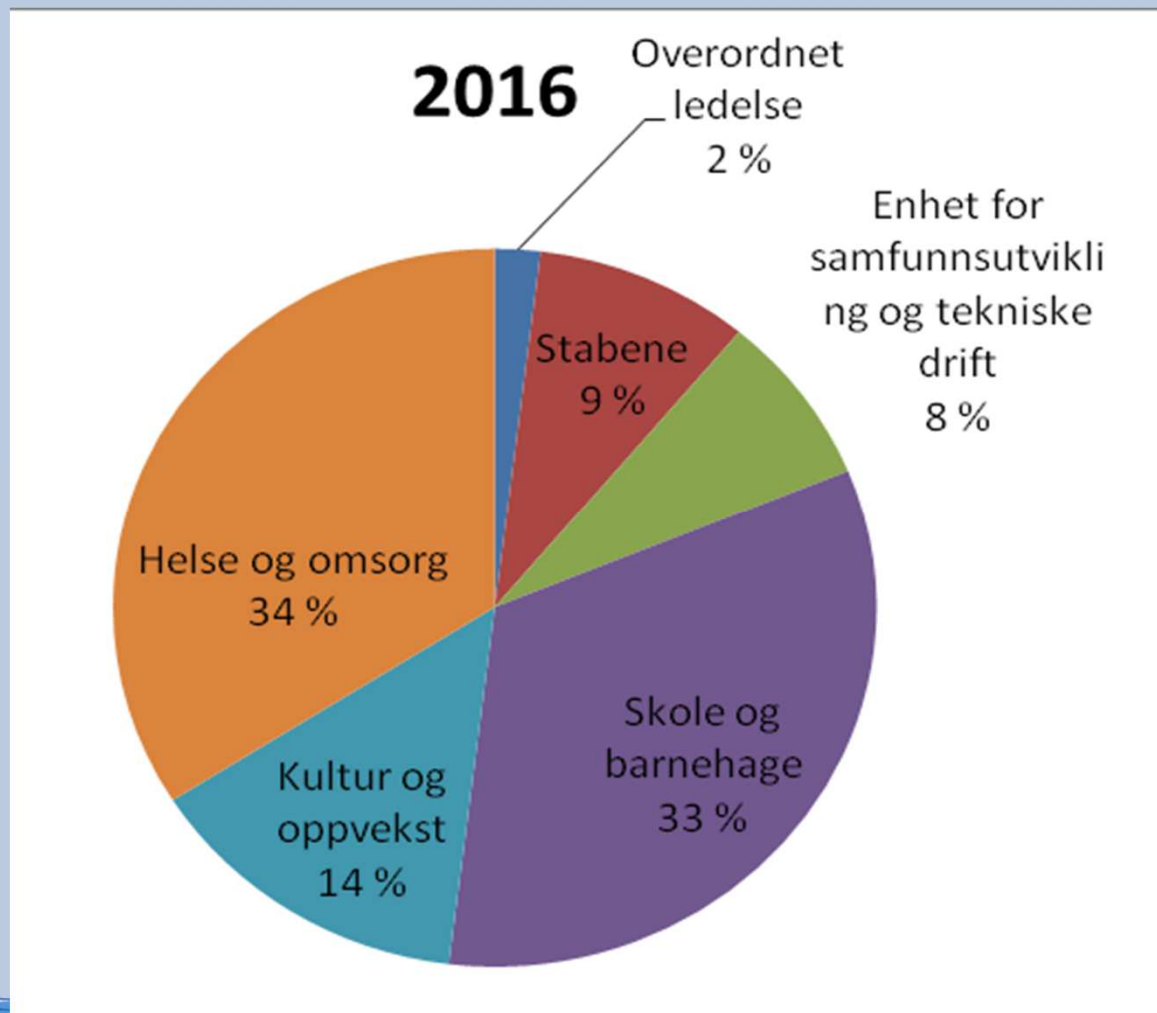
Lønnsvekst og prisjustering

- **Lønnsvekst**
  - Lønnsvekst kompenseres fullt ut. Det er lagt inn en årslønnsvekst på 2,7.
- **Driftsutgifter**
  - Driftsutgifter justeres med konsumprisindeksen for 2014 på 2 %.
  - Det er lagt inn totalt 7,1 mill. kroner i prisjustering på driftsutgiftene.
  - Følgende poster har avvikende prisjustering:
    - VAR-området: reguleres etter selvkost.
    - Flyktninger og IUA: selvfinansierende.
    - Husleiekostnader kommunale boliger: intern prisjustering
    - Statlig husbankmidler: kun videreformidling av tilskuddet.
    - Tilskudd til ikke kommunale barnehager justeres med kommunal deflator 2016 på 2,7 % (jfr statsbudsjettet).
    - Forsikringer er økt med estimatet som er gitt av Waco.
    - Det er lagt inn 3% økning, lønnsvekst, på: tilskudd Visit Grenland, kjøp ikt-tjenester Skien, overføring kirke, arbeidsgiverkontrollen, kjøp fra andre som inneholder lønnsposter.
    - Kontroll og tilsynsvirksomheten er økt med 7,15%
    - Snøbrøyting er lagt inn med 12% pga nye anbudsrunder og endret timekostnad.

Pensjonsutgifter

- Bamble kommune har pensjonsavtaler med Kommunal Landspensjonskasse og Statens pensjonskasse.
- Pensjonssatsene for 2016 er beregnet slik:
  - Kommunal Landspensjonskasse 14,98%
  - Statens pensjonskasse 11,15%.
- Det er i all hovedsak små endringer i pensjonskostnadene fra 2015. KLP skriver at reguleringspremien forventes å bli noe høyere i 2016 enn i 2015. Omleggingen av uføreytelsene i offentlig tjenstepensjon fra 1.1.15 og innføring av nye og lavere uføretariffer i KLP fra samme tidspunkt, reduserer kravet til premiereserve.
- Premieavviket utgiftsføres over 7 år.

Enhetsvise kostnader

Enhetenes nettoutgifter 2016

Tall i tusen kroner	2016	2017	2018	2019
Overordnet ledelse	13 440	13 238	13 238	13 238
Stabene	64 118	62 774	62 774	62 774
Enhet for samfunnsutvikling og tekniske drift	77 749	74 070	73 068	72 613
Renovasjon, vann og avløp	-23 484	-23 544	-25 177	-26 214
Skole og barnehage	232 618	226 841	224 804	223 812
Kultur og oppvekst	98 576	96 179	97 199	97 199
Helse og omsorg	238 723	240 765	246 778	246 778
Totalt	701 740	690 323	692 684	690 200

Følgende forutsetninger legges til grunn for fastsettelse av enhetenes netto driftsrammer

- Enhetene kompenseres fullt ut for effekten av tariffoppgjør og endringer i avlønning.
- Enhetene kompenseres for prisøkning på driftsutgiftene.
- Enhetenes inntekter justeres iht. økte betalingssatser og prisjustering av øvrige tilskudd.
- Enhetenes budsjetter korrigeres for vesentlige feilbudsjetteringer.
- Enhetene kompenseres for driftskonsekvensene av nye investeringer og vedtatte tiltak.
- Nye innsparinger legges inn fra 2017, 13,2 mill. kroner, fordeles iht. brutto driftsutgifter, med unntak for vedtatte selvkostområder, VAR og integreringstilskudd. Det foreslått egen prosess/arbeidsverksted våren 2016.

Status innsparinger tom. 2015

- **Helse og omsorg:**
  - Innsparingene på 16.245' er gjennomført
  - Har kun 1 bil igjen på opphør leasingbiler i pu-boliger pga avlastningstiltak
  - Økt inntekt telefonkonsulent legevakt – gjennomført Obs endringer «ut/inn» av ordningen
  - Innsparinger 2015 på 1.500' : ikke skrevet noe her
- **Samfunnsutvikling:**
  - Innsparinger 1.352'
  - Har kun tatt inn 1.000' på gebyrer.
  - Tilskudd og VIG : uaktuelt. Budsjettet er lagt opp i hht avtaler
  - Innsparinger 2015 61' OK
- **Tek/Eie:**
  - Innsparinger fra 2.560' i 2014 til 6.081' i 2017
  - Innsparing på 1.070' i 2017 betinger redusert bruk av skolebygninger
  - Redusere beredskapen på Herre 200' fra 2014, K-sal 80/13
  - Innsparinger 2015 520' OK

- **Kirke:**
  - Innsparing på 500'
  - Økning festeavgift: kirke fikk beholde økt inntekt, jfr K-sak
  - Innsparing 2015 84'. OK
- **Stab:**
  - Innsparinger 1.600 i 2014 til 1.800' i 2015
  - Reduksjon kjøp av tjenester, 200', delvis OK
  - Innsparing 2015 215' OK
- **Skole og barnehage:**
  - Innsparinger 9.000', redusert med 1.500'
  - Reduksjon 1 åv Ppt realiseres først fra 01.03.16
  - Innsparinger 2015 på 1.254'. Ok, fra 2016. Redusert rammetimer fra høsten 2015.

- **Kultur:**

- Innsparinger 4.350' i 2014 til 7.500' i 2017.
- Redusert tilskudd til frivillige -200'. Budsjett 2014: vedtatt å bevilge kr 300', dvs en netto økning på kr 100'. Handlingsprogram 2015-2018: vedtatt å videreføre økt bevilgning på nettp kr 100' fast framover.
- Avvikle «Bamble-klubben»_ Budsjett 2014: vedtatt å tilbakeføre 20'. Handlingsprogram 2015-18: vedtatt å videreføre 20' som fast bevilgning. Ansvaret overført til Helse og omsorg.
- Reduserte utgifter til NAV, flyktn.tjen og voksenoppl.: Gjennomført budsjettmessig. Innsparingen er basert på feil premisser. Størrelsen på innsparingen gir urealistiske rammevilkår for muligheten til å drive et godt velferdsarbeid. På kort sikt dekkes innsparingen av enhetens fond.
- Innsparing 572' i 2015: dekkes av driftsfond i 2015. Tas opp på nytt i budsjettbehandlingen.

Staber og IKT

Viktige oppgaver i perioden:

Nyttiggjøre seg ny teknologi:

- felles driftsenter
- nytt sak og arkivsystem
- ERP
- e-handel
- selvbetjeningsløsninger
- medlemskap i IKA-Kongsberg

Utfordringer/tiltak:

- styrke kompetanse for krevende saksbehandling

Rådmannens vurdering:

Løser oppgaver og utfordringer innenfor egne rammer.

Overordnet ledelse	2016	2017	2018	2019
Opprinnelig vedtatt budsjett 2015	12 991	12 991	12 991	12 991
Prisjustering 2016	150	150	150	150
Rammeendring lønn og pensjon	275	275	275	275
Innsparingskrav, budsjettbeh. 2016-19, 1% av brutto utgifter	0	-202	-202	-202
Statsbudsjett, valgkort	24	24	24	24
Sum	13 440	13 238	13 238	13 238

Stabene	2016	2017	2018	2019
Opprinnelig vedtatt budsjett 2015	69 825	69 825	69 825	69 825
Prisjustering 2016	827	827	827	827
Økning driftsutgifter til arkivdepot vedr. medlemskap i IKA Kongsberg	856	500	500	500
Reduksjon kostnad AIG, arbeidsgiverkontrollen	-35	-35	-35	-35
Overf. av virksomhet samfunnsutvikling til Tekn.tjen./eiendomsforv - drift/innt.	1 157	1 157	1 157	1 157
Rammeendring lønn og pensjon	2 118	2 118	2 118	2 118
0,3 årsverk overføres fra Pløk til skole-bhg	-167	-167	-167	-167
0,5 åverk fra samf.utvikl til Service og dokumentcenter	270	270	270	270
Overf. av virksomhet samfunnsutvikling til Tekn.tjen./eiendomsforv - lønn	-9 611	-9 611	-9 611	-9 611
Innsparingskrav, budsjettbeh. 2016-19, 1% av brutto utgifter	0	-988	-988	-988
Overføring av annonsemidler fra AO til KO, varig budsjettendring	-60	-60	-60	-60
Overføring midler Rådhuskomiteen, varig budsjettendring fra 2015 til 2016	-50	-50	-50	-50
Statsbudsjett, overføring skatteoppkreverfunksjonen	-1 012	-1 012	-1 012	-1 012
Sum	64 118	62 774	62 774	62 774

Samfunnsutvikling og tekniske tjenester

Viktige oppgaver i perioden:

- næringsområdene Frier Vest og Skjerkøya
- Grasmyr – områdeplan og nedleggelse Fjelljordet skytebane
- Kystsonenplan – egen sak i 2015
- tettstedsutvikling kommunesentra (tilsette ressurs)
- salg næringstomter (ViG)
- miljø – energi- og klimaplan, ulovlig bruk av kom. Arealer, VA til nye områder
- boligsosial handlingsplan – flere eie egen bolig (kommunal bostøtte/tilsette ressurs)
- oppgradere brygger (i samarbeid med GH)

Utfordringer/tiltak:

- vedlikeholdskostnader bygg og uteområder
- viltfond

Rådmannens vurdering:

- et prioritert tjenesteområde for å få til nødvendig vekst

Enhet for samfunnsutvikling og tekniske drift	2016	2017	2018	2019
Opprinnelig vedtatt budsjett 2015	40 318	40 318	40 318	40 318
Prisjustering 2016	586	586	586	586
Innsparing ØP 2016-19 Opptrapping husleiene komm. boliger	-915	-1 830	-2 330	-2 330
Innsparing ØP 2016-19 Økt husleietak omsorgsboliger (500,-/mnd.)	-65	-130	-130	-130
Innsparing ØP 2016-19 Økt subsidiering omsorgsboliger	171	341	341	341
Innsparing ØP 2016-19 Endringer i skolestruktur, driftskostnader bygg	0	-1 090	-1 090	-1 090
ENØK inv. årlig 1 mill forutsetter reduserte strømutgifter	-50	-100	-150	-200
Barnebolig knyttet til avlastningsbolig Rugtvedt (100 kvm)	82	82	82	82
MILJØ: Rammer for parker og miljøanlegg	20	40	60	80
Gjennomføring av boligsosialhandlingsplan	750	1 358	1 358	1 358
Drift av parkanl. Stathelle/Hekkensmyr ifbm utb Brotoret	100	100	100	100
Ny båt til Skjærgårdstjenesten-spleiselag med staten og Skjærgårdstjenesten i TIm	300	300	300	300
Lovpålagt ettersøk/avliving av skadet storvilt-tdiligere dekt av viltfondet	100	0	0	0
Tilsyn av spredte utslipp fra septiktanker 50% stilling	0	0	0	0
Overf. av virksomhet samfunnsutvikling til Tekn.tjen./eiendomsforv - drift/innt.	-1 157	-1 157	-1 157	-1 157
Korrigeringsprosj. 6150-Boliger Nustadbakken iht ØP 2015-18	0	-178	-355	-355
Korrigeringsprosj.6166-Boliger Nustadjordet iht ØP 2015-18	0	-227	-454	-454
Endringer ift siste selvkostkalkyle-Etterkalkyle 2014 fra mars 2015	2 587	2 527	894	-143
Boligutvikling og tettstedsutvikling, ny stilling og investeringsramme	500	1 000	1 000	1 000
Kjøp utleieboliger 15 mill.2015	-425	-850	-1 275	-1 700
Statsbudsjettet, tiltakspakke vedlikehold og rehabilitering skoler-omsorgsbygg	0	0	0	0
Driftskonsekvenser overtakelse av vei, Hydrostranda. Hydro tar investeringskostn	50	50	50	50
Nytt kystkultursenter	0	0	357	357
Rammeendring lønn og pensjon	1 736	1 736	1 736	1 736
0,5 åverk fra samf.utvikl til Service og dokumentssenter	-270	-270	-270	-270
Overf. av virksomhet samfunnsutvikling til Tekn.tjen./eiendomsforv - lønn	9 611	9 611	9 611	9 611
Innsparingskrav, budsjettbeh. 2016-19, 1% av brutto utgifter	0	-1 927	-1 927	-1 927
Overf.driftsmidler tidligere Rødhette bhg fra HO til TEK, varig budsjettendring	165	165	165	165
Overføring midler åpning Rønholthallen fra 401 til 203	50	50	50	50
Overføring midler Rådhuskomiteen, varig budsjettendring fra 2015 til 2016	50	50	50	50
Statsbudsjett, husbanken (SIKT)	-29	-29	-29	-29
Sum	54 265	50 526	47 891	46 399

Helse og omsorg

Viktige oppgaver i perioden:

- Nustadbakken
- Nustadjordet
- videreutdanning og kompetanseheving
- velferdsteknologi

Utfordringer/tiltak:

- innsparinger
- reduksjon tilskudd ressurskrevende brukere
- bemanning

Rådmannens vurdering:

- vurdere muligheter for omprioritering av ressurser

Helse og omsorg	2016	2017	2018	2019
Opprinnelig vedtatt budsjett 2015	222 353	222 353	222 353	222 353
Prisjustering 2016	1 289	1 289	1 289	1 289
Korrigeringsprosj. 6150-Boliger Nustadbakken iht ØP 2015-18	0	2 957	5 488	5 488
Korrigeringsprosj.6166-Boliger Nustadjordet iht ØP 2015-18	0	3 510	6 992	6 992
Ny boligetablering Reidunsvei, virksomhet voksne funksjonshemmede	951	951	951	951
Bortfall tilsk.ressurskrevende tjen. pga aldersgrense, dødsfall og innslagspkt	3 215	3 215	3 215	3 215
Avvik tilsyn, bemanning demensavdeling, Stathelle bofellesskap	613	613	613	613
Videre drift støttekontaktordningen	200	200	200	200
Rammeendring lønn og pensjon	5 496	5 496	5 496	5 496
Innsparingskrav, budsjettbeh. 2016-19, 1% av brutto utgifter	0	-4 425	-4 425	-4 425
Overf.driftsmidler tidligere Rødhette bhg fra HO til TEK, varig budsjettendring	-165	-165	-165	-165
Statsbudsjett, opptrapping på rusfeltet	972	972	972	972
Statsbudsjett, øyeblikkelig hjelp, døgnopphold, inngående fordeling.	3 237	3 237	3 237	3 237
Statsbudsjett, BPA (brukerstyrt personlig assistanse), helårseffekt	562	562	562	562
Sum	238 723	240 765	246 778	246 778

Skole og barnehage

Viktige oppgaver i perioden:

- Utviklings- og kompetansehevingsprosjekt
- ungdomsskolestruktur - veien videre??
- Heve eksamensresultater
- Overgang barnehage-skole
- Overgang videregående skole

Utfordringer/tiltak:

- Svømmeundervisning
- elevtallsnedgang
- Betalingssatser SFO
- Pedagogtetthet barnehage

Rådmannens vurdering:

- Ikke gitt rom for nye tiltak, avventer behandling u-skolestrukturrapport

Skole og barnehage	2016	2017	2018	2019
Opprinnelig vedtatt budsjett 2015	230 977	230 977	230 977	230 977
Prisjustering 2016	621	621	621	621
Endring i befolknings sammensetning i kommunen, reduksjon elevtall	-1 393	-3 262	-5 299	-6 291
Intensivert svømmeopplæring-oppfylle kunnskapsløftet	700	700	700	700
Statsbudsjettet, øremerket tilskudd økt lærertetthet 1-4.trinn	0	0	0	0
Tilbakeføring rammeendring 2014, 1 årsverk Paletten	-717	-717	-717	-717
Rammeendring lønn og pensjon	2 219	2 219	2 219	2 219
0,3 årsverk overføres fra Pløk til skole-bhg	167	167	167	167
Innsparingskrav, budsjettbeh. 2016-19, 1% av brutto utgifter	0	-3 908	-3 908	-3 908
Statsbudsjett, makspris barnehage, helårseffekt	-298	-298	-298	-298
Statsbudsjett, nasjonalt minstekrav foreldrebetaling barnehage, helårseffekt	354	354	354	354
Statsbudsjett, gratis kjernetid barnehage, helårseffekt	119	119	119	119
Statsbudsjett, likeverdig behandling private barnehager fra 98 til 100% fra 2016	398	398	398	398
Statsbudsjett, Endr finansiering ikke komm. barnehager (pensjon og kapitaltilsk)	-748	-748	-748	-748
Statsbudsjett, ny naturfagtime høsten 2016	219	219	219	219
Sum	232 618	226 841	224 804	223 812

Oppvekst og kultur

Viktige oppgaver i perioden:

- barnebolig
- kystkultursenter
- praksis og språkplasser
- talenter for framtida
- bosetning og integrering av flyktninger
- Langesund som musikk og festivalby
- forebyggende arbeid, velferd – barn og unge

Utfordringer/tiltak:

- økonomiske rammer for velferdsarbeid, innsparinger, husleier
- ferdigstille oppgradering Sentrumsgården
- utbygging av Skjærgårdshallen

Rådmannens vurdering:

- gjennomføre innsparinger før nye tiltak

Kultur og oppvekst	2016	2017	2018	2019
Opprinnelig vedtatt budsjett 2015	94 220	94 220	94 220	94 220
Prisjustering 2016	524	524	524	524
Gjennomføring av boligsosialhandlingsplan	608	0	0	0
Nytt kystkultursenter	0	0	1 020	1 020
Tilbakeføring rammeendring 2014, 1 årsverk Paletten	717	717	717	717
Intern korrigerende avstemming 404 og 406	0	0	0	0
Rammeendring lønn og pensjon	1 953	1 953	1 953	1 953
Innsparingskrav, budsjettbeh. 2016-19, 1% av brutto utgifter	0	-1 789	-1 789	-1 789
Varige budsjettendringer videreført fra 2015 til 2016	0	0	0	0
Overføring av annonsemidler fra AO til KO, varig budsjettendring	60	60	60	60
Overføring midler åpning Rønholthallen fra 401 til 203	-50	-50	-50	-50
Statsbudsjett, styrking av helsestasjons. og skoletjenesten	544	544	544	544
Sum	98 576	96 179	97 199	97 199

Kirkelig fellesråd og Interkommunale selskap

Viktige oppgaver i perioden:

- Nye gravplasser Eik, 29 mill.kroner
- vedlikehold av kirker og gravplasser
- ViG som kommunens næringssselskap
- forhold Visit Grenland og kommunen
- samme krav til effektivisering som til kommunens egne enheter

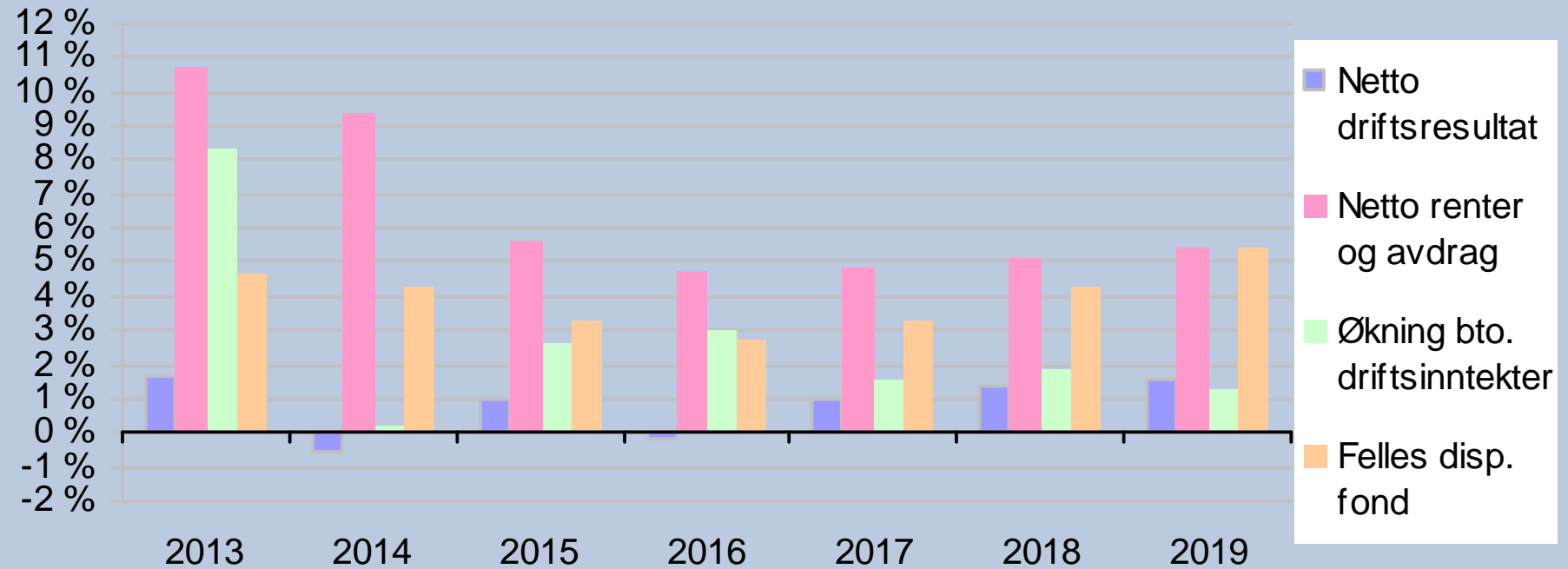
Utfordringer/tiltak:

- GKI – tilgjengelig ressurser stilt til rådighet

Rådmannens vurdering:

- god dialog for best utvikling av bortsatte og innkjøpte tjenester ??

Finansielle nøkkeltall

Fond

Disposisjonsfond er et mål på økonomisk buffer kommunene har. Fond er kommunenes reserver og bygges opp ved driftsoverskudd, utbytte eller ved salg av eiendom osv. I tabellen nedenfor vises budsjettets utvikling av felles disposisjonsfond.

Fond, mill.kroner	Fond pr 2.terial 2015	Prognose 2015	2016	2017	2018	2019
Finansbuffer	21,0	11,0	11,0	11,0	11,0	11,0
Driftsfond	14,1	14,1	8,9	15,6	26,8	39,5
Kst 63/13 Driftsrapport.2.t., Omstillingsfond disp. av rådmann	3,1	3,1	2,4	2,4	2,4	2,4
Kst 80/13 ØP 2014-2014, Investeringsfond	5,0	5,0	5,0	5,0	5,0	5,0
Totalt fond felles driftsutgifter	43,6	33,2	27,3	34,0	45,1	57,8

Selvkost VAR – Vann, Avløp, Renovasjon

- Eget regelverk
- Prinsipp om selvkost
  - Alle kostnader skal dekkes av gebyrinntekter.
  - Kostnadene inneholder:
    - Direkte utgifter til lønn og drift
    - Indirekte kostnader til administrasjon og fellestjenester
    - Avskrivninger og kalkulatoriske renter
- Underskudd/overskudd salderes mot fond
- Avgiftene vil svinge fra år til år
  - Gamle investeringer
  - Nye investeringer
  - Rentenivå

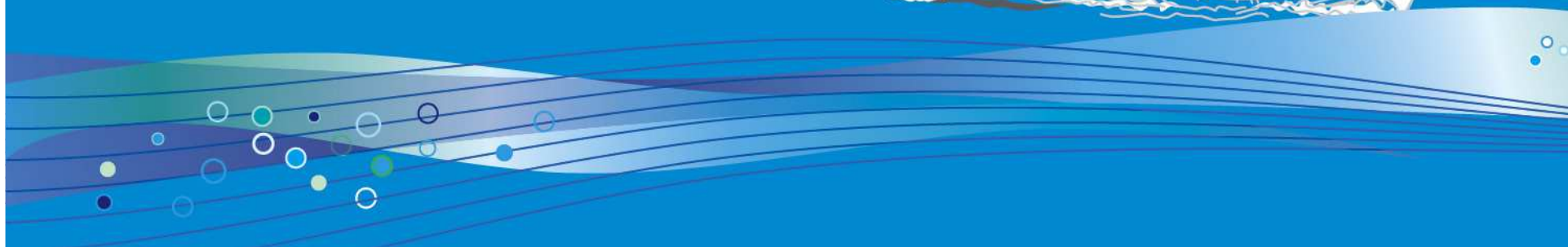
HMS og Personal

- Fortsatt fokus på sikkerhet og avviksmeldinger
- IA- avtalen fortsetter: - sykefravær - inkludering og utprøving
- Videreutdannelse og kompetanseheving
- Rekruttering, uønsket deltid og lærlinger
- Organisasjonstilpasning/-gjennomgang – avventer k-reform
- Stillingsgaranti - intensjon om at ingen fast ansatte sies opp.
- Krav om faste ansettelse

Bamble
kommune

Oppsummering

Investeringer

- **Forutsetninger**
  - **Lånegjeld** som belaster driftsbudsjettet skal ikke øke i forhold til driftsinntektene.
  - **Gjeld** – øker fra **ca 950 til ca 1.190 9 mill.kroner** i perioden.
    - avdras på 30 år.
    - rente 2,0% i 2016, økende til 2,9% i 2019.
  - **Frigjøring av kapital** – selge bygg og eiendommer som kommunen selv ikke bruker

Investeringsprosjekter

- **Prioriterte prosjekter**

- Det er avsatt bto 38,5 mill. kroner til realisering av Kyst-kultursenter på Smitangen.
- Det er fullfinansiert opp til netto 15,6 mill .kroner til bygging av 10 boliger for mennesker med nedsatt funksjonsevne på Nustad-jordet.
- Det er fullfinansiert opp til netto 18,2 mill. kroner til bygging av totalt 10 rus / psykiatri boliger, inkl. 2 beredskapsplasser på Nustadbakken.
- Frier vest er lagt inn med innskutt kapital på 50 mill.kroner
- Investering i nye gravplasser på Eik er lagt inn med 29 mill.kroner.
- Tettstedsutvikling Stathelle og Langesund er lagt inn med 20 mill.kroner.

- **Ikke prioritert**

- Diverse tiltak Kirkelig fellesråd
- Utbygging utleieboliger Lenes ås
- Utbygging sentrumsgården
- Konsekvensen av endringer i ungdomskolestruktur.

Inntekter

- Skatt og rammetilskudd:** Behov for vekst i innbyggertallet for å sikre tjenestetilbud og -nivå
- Eiendomsskatt:** Prisjustering / realøkning for å styrke og etablere nye tjenester?
- nye objekter – boliger/hytter/næring/industri/infrast.
- lovendring produksjonsutstyr (27 mill nok)
- Finansplasseringer:** Sikre tilstrekkelige bufferfond for å imøtekomme negative svingninger på finansplasseringene.
- Skagerak Energi:** Et høyere og stabilt utbytte
- Betalbare tjenester:** Å balansere kommunens kostnadsøkning med akseptabelt gebyrnivå.

Utgifter

- **Enhetene melder:**
  - press på tjenestene, nye utfordringer og endringer i offentlige pålegg
  - utfordringer med tidligere vedtatte innsparinger
- **Enhetene kompenseres for:**
  - reell lønnsvekst.
  - konsumprisveksten for 2014, 2%.
  - i spesielle tilfeller, kompensasjon for avvikende prisvekst
- **Usikkerhet knyttet til:**
  - Pensjonskostnader ennå ikke kjent
  - Befolkningssammensetning
  - Flere utfordringer og uløste oppgaver
  - Tempo i innsparing (politisk prioritering / gjennomføringskraft)

Budsjettbalansen

Mill.kroner	2016	2017	2018	2019
Endringer eksisterende drift, inntekts- og utgifts korreksjoner	-0,5	-4,6	-13,5	-15,9
Statsbudsjett 2016, økt skatt og rammetilskudd, fratrukket økte utgifter til regjeringens satsningsområder	-16,2	-16,2	-16,2	-16,2
Lønnsvekst og netto prisjustering utgifter og inntekter	19,1	20,2	21,3	22,3
Nye tiltak i perioden	6,4	14,1	24,0	26,9
Tidligere vedtatte innsparinger og salderingstiltak	1,6	-0,3	-4,3	-5,4

Mill.kroner	2016	2017	2018	2019
Nytt innsparingskrav, 1,5% av brutto utgifter enhetenes rammer fom. 2017		-13,2	-13,2	-13,2
Salg av Lenes Ås, netto rente og avdragsutgifter	-0,7	-0,8	-0,8	-0,4
Saldering mot driftsfondet, bruk og avsetning	-9,7	1,0	2,9	2,0
Sum saldering og innsparing 2016-2019	-10,4	-13,1	-11,1	-11,6

Rådmannens innstilling

Følger opp utfordringsnotatet:

1. Prioritere prosjekter for flere arbeidsplasser og innbyggere:

- næringsområdene Frier Vest og Skjerkøya
- områdeplan Grasmyr
- nedleggelse Fjelljordet skytebane

2. Utvikle kommunens 2 kommunesenter:

- Langesund
- Stathelle

3. Kommunale inntekter:

- skatt og rammetilskudd legges inn med realvekst på 1 % og befolkningsvekst på 0,2%
- finansavkastning, uendret pga tilstrekkelig fondsavsetning til å møte lavere avkastning
- utbytte Skagerak, 2,2 mill.kroner i 2016-2017 og 6 mill.kroner fom.2018.
- eiendomsskatt - holdes på dagens nivå med tillegg av nye takseringsobjekter. Det er lagt inn prisjustering fom 2018.
- statens forslag til endring i eiendomsskatt for verker og bruk, beregnet 27 mill.kroner tap forutsettes kompensert fra staten.

4. Bedre kommunens økonomiske handlingsevne ved gjennomføring av vedtatte og eventuelt behov for nye innsparinger:

- 44 mill. kroner vedtatt i 2013
- 4,5 mill. kroner vedtatt i budsjett for 2015
- nye innsparinger på 5 – 10 mill.kroner, 0,5 % til 1 % fom 2016.

5. En aktiv velferdspolitikkk med fokus på arbeid, kvalifisering og bolig:

- Videreutvikle ordningen med språkpraksisplasser for flyktninger.
- Gjennomføre boligsosialhandlingsplan ved å bidra til at flere kan eie egen bolig, vurdere husleiefastsettelsen og målrettet subsidiering av utleieboliger

6. Strukturelle tiltak innenfor Skole og barnehage, Kultur og Oppvekst og øvrige kommunale bygg og eiendommer:

- Rrapport ift. Ungdomsskolestruktur, er lagt frem som grunnlag for den videre diskusjon, valg av strategi og løsninger.
- Kommunale bygg på Stathelle (fengsel, vel- og bedehus) selges
- Ferdigregulert boligtomt på Lenes ås selges til privat utbygger

Til slutt

- Slik situasjonen er, vil rådmann spesielt gjøre oppmerksom på utfordringer etter planperioden. Prognosen for elevtallsutvikling i Bamble-skolen, barne- og ungdomstrinnet, vil resultere i at rammeoverføringen fra staten vil være ca 25 mill kroner lavere i 2020/2021.
- Derfor foreslår rådmann at det i løpet av første halvår 2016 gjennomføres et arbeidsseminar/prosess hvor muligheter for økonomisk tilpasning drøftes før det framlegges sak for politisk behandling før utfordringsnotatet for 2017-2020.
- Til slutt vil rådmann spesielt nevne usikkerhet knyttet til utskriving av eiendomsskatt på produksjonsutstyr i verk og bruk, kommunenes utfordring med å imøtekomme behovet for bosetting, voksenopplæring og kvalifisering for arbeid av flyktninger, og utbyttet fra Skagerak energi fom 2018 og fremover.